

7. Богатая и сложная языковая подсистема образования имен существительных в литовском языке является основным источником новых терминов. Стремительно поменявшийся и далее меняющийся образ жизни, внедряемые во все ее сферы новые технологий, глобализация неизбежно влияет на язык в целом и на словообразовательную подсистему в частности. Кодифицируя вновь образованные термины по требованиям ISO 704:200, нельзя пренебрегать новым веянием, меняющим языковую систему. В новых условиях основная задача терминологов – соблюсти должное соотношение между стабильностью нормы, языковыми переменами и потребностями пользователей терминов (т.е. потребностями общества).

1. *Terminology work – Principles and methods, ISO 704:2000(E)*. 2. *Jablonskis J. Raštai*. 3. *Šalkauskis St. Bendroji filosofijos terminija, 1938 / Raštai. Vilnius, 1991*. 4. *Keinys St. Terminologijos abėcėlė, Vilnius, 1980*. 5. *Gaivenis K. Lietuvių terminologija: teorijos ir tvarkybos metmenys. Vilnius, 2002*. 6. *Urbutis V. Žodžių darybos teorija, Vilnius, 1978*.

УДК 811.581'276.6:62

Вероніка Малицька

Київський Національний університет імені Тараса Шевченка

КОГНІТИВНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ (КИТАЙСЬКА МОВА)

© Малицька В., 2006

Статтю присвячено застосуванню когнітивного підходу до термінології інформаційних технологій сучасної китайської мови та можливостям її тезаурусного опису.

The article is dedicated to issues of cognitive approach to IT terminology of modern Chinese language and possibilities of its thesaurus-based description.

Серед сучасних дослідницьких течій у мовознавстві особливе місце посідає когнітивна лінгвістика – підхід, орієнтований на застосування методолого-методичного апарату когнітивної науки [6, с. 4–38]. Когнітивна наука взагалі та когнітивна лінгвістика, зокрема, постали як відголос на панування у науковій парадигмі 60–70-х років ХХ сторіччя позитивістських установок [2, с. 148–167], що знеособлювали науку (так, наприклад, у математичній логіці постулати складніші за самі висловлювання), на користь антропологічного фактора.

Необхідність та актуальність вичленування когнітивної лінгвістики у межах когнітивної науки пояснюється тим, що остання вивчає будову та функціонування концептуальних структур у людській свідомості, що забезпечують специфічну для людини взаємодію з іншими людьми та навколишнім світом у цілому, а це неможливо без аналізу структури та функціонування людської природної або штучної мови. Така орієнтація когнітивної науки пояснюється тим, що її стрижневим завданням є отримання «знання про знання», що не може не залучати до кола її об'єктів мислення, поведінки та мови людини.

Таким чином, когнітивні аспекти дослідження мови – це особливий підхід, який базується на впевненості, що «мовна форма зрештою є відбитком когнітивних структур, тобто структур людської свідомості, мислення та пізнання» [5, с. 126]. Когнітивна ж лінгвістика – функціонально-мовознавча дисципліна, яка слугує для верифікації загальнокогнітивістських побудов.

Найважливішою одиницею структури наукового тексту є термін, у якому, як у мікрокосмі віддзеркалилася практично вся лінгвістична проблематика і вся структурно-семантична взаємодія мікротекстових утворень (починаючи зі словотвору й закінчуючи цілим текстом). Селекція термінів залежить від об'єкта опису, орієнтації на певний тип адресата, стильових та жанрових параметрів тексту, його композиції й навіть поетики.

Цікавим є перший досвід когнітивно-ономасіологічного опису системи назв лікарських рослин [4], методологічним підмурком якого виступає висунута О. О. Селівановою програма когнітивної ономасіології, яка ставить перед собою глобальну мету – «дослідження номінативно-семіотичного аспекту мови з погляду її внутрішньо- та зовнішньолінгвістичних детермінант, аналіз різноманітних «слідів» людського досвіду, когніції, відчужань, інтуїції, несвідомого в мовних знаках, у системі мовної організації, у її текстово-дискурсивній репрезентації» [10, с. 7–8]. Подібний досвід можна було б творчим чином перенести на терміносистему галузі комп'ютерних технологій сучасної китайської мови.

У мовознавстві існують спроби опису структури лексичного значення за допомогою універсальних семантичних ознак – семантичних примітивів [1; 3; 7]. Плідною видається ідея дослідження структури концепту через інші концепти, використовувані як граничні одиниці аналізу [11], визначення значення кожної одиниці як функції місця, яке вона посідає у відповідній системі [7, с. 453].

При цьому значення розглядається як безліч відносин між даною одиницею та іншими одиницями. На думку С.Е. Нікітіної, опис концептів можна виконати за допомогою опису їхніх зв'язків з іншими концептами певної культури [8]. Дослідниця пропонує добирати інтерпретовчі концепти на підставі конкретних контекстних реалізацій досліджуваного концепту, тобто аналізувати відносини досліджуваного слова до інших, пов'язаних із ним парадигматично або синтагматично, що почасти витлумачує слова, які є предметом зацікавлення. Підсумовуючи часткові тлумачення, можна одержати досить повний семантичний опис слова-концепту [8, с. 118].

Словникова стаття у даному випадку могла б виглядати у такий спосіб:

电脑 *diànnǎo* (електричний+мозок) **КОМП'ЮТЕР, ЕЛЕКТРОННО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНА МАШИНА**

Синонім: 计算机 *jìsuànjī* (рахувати, обчислювати+рахувати+машина, пристрій) *комп'ютер, електронно-обчислювальна машина*

Синоніми: 膝上型电脑 *xīshàngxíng diànnǎo* (коліно+верх, згори+модель, форма; електричний+мозок) *портативний комп'ютер, ноутбук*; 桌上型电脑 *zhuōshàngxíng diànnǎo* (стіл+верх, згори+модель, форма; електричний+мозок) *настільний комп'ютер*; 个人电脑 *gèrén diànnǎo* (індивідуальний+людина; електричний+мозок) *персональний комп'ютер*, 掌上电脑 *zhǎngshàng diànnǎo* (долоня+верх; електричний+мозок) *кишеньковий комп'ютер*

Кореляти: 四则计数器 *sìzé jìshùqì* (чотири+принцип, правило, критерій, стандарт; рахувати+рахувати+пристрій) *арифмометр*; 计算器 *jìsuànjì* (рахувати+рахувати+пристрій) *калькулятор*

Частини: 中央处理器 *zhōngyāng chúlǐqì* (середина+центр; керувати+брати до уваги+пристрій) *центральний процесор*; 存储器 *chǔcúnqì* (зберігати+існувати, збирати+пристрій) *запам'ятовуючий пристрій*; 屏幕 *píngmù* (екран+екран, завіса) *монітор*; 驱动器 *qūdòngqì* (вести, знати+рухатись+пристрій) *дисковод*; 打印机 *dǎyìnjī* (бити+друкувати+машина, пристрій) *принтер*; 软件 *ruǎnjiàn* (м'який+шматок) *програмне забезпечення*

Зовнішній атрибут: 局域网 *jíyùwǎng* (гра, офіс, бюро+поле, район, територія+мережа) *локальна комп'ютерна мережа*, 因特网 *yīntèwǎng* (причина+особливий+мережа) *інтернет*, 外围设备 *wàiwéi shèbèi* (окрім, зовнішній+навколо, оточувати; засновувати, виробляти+обережний,

повний, втомлений) **периферійний пристрій**; 外围接口软件 wàiwéi jiēkǒu ruǎnjiàn (окрім, зовнішній+навколо, оточувати; з'єднувати, зустрічатись, продовжувати+рот, отвір; м'який+шматок) **програмне забезпечення інтерфейса периферійних пристроїв**

Дії: комп'ютер – суб'єкт: 计算 jìsuàn (рахувати+рахувати) **виконувати розрахунки**, 处理数据 chǔlǐ shùjù (керувати+брати до уваги; цифра+залежати від чогось) **обробляти дані**, 发送二进制文件 fāsòng èrjìnzhide wénjiàn (випускати+ відсилати; два+входити+робити; мова+шматок) **відсилати бінарний файл**, 分析 fēnxī (частина, ділити, розрізняти+розділяти) **аналізувати**, 累积信息 lěijī xìngxī (акумулювати+накопичувати; вірити+лист) **збирати інформацію**; комп'ютер – адресат: 下载文件 xiàzài wénjiàn (вниз+нести, записувати; мова+шматок) **завантажувати файли**; 收集信息 shōují xìngxī (приймати+збирати; вірити+лист) **приймати інформацію**, 输入密码 shūrù mìmǎ (транспортувати+входити; таємний+цифра, складати) **вводити код**, комп'ютер – локус: 储存信息 chǔcún xìngxī (зберігати+збирати; вірити+лист) **зберігати інформацію**; 嵌入对象 qiànrù duìxiàng (вставляти, увійти+погоджуватись, входити; правильний, навпроти+імітувати, форма) **вбудований об'єкт**.

Тезаурусний опис як один із принципів складання термінологічного словника, є результатом застосування принципу системності у мовознавстві та зручний відсиланням до інших термінів у термінологічній системі через їхні семантичні зв'язки між собою.

1. Апресян Ю. Д. *Идеи и методы структурной лингвистики*. – М.: Просвещение, 1967.
2. Боброва Л. А. *Возможна ли натурализация эпистемологии? (Современные дискуссии о природе эпистемологии: научно-аналитический обзор) // Современные теории познания*. – М.: Наука, 1992. – С. 148–167.
3. Вежбицка А. *Язык. Познание. Коммуникация*. – М.: Прогресс, 1997.
4. Калько В. В. *Когнітивно-ономасіологічний аналіз назв лікарських рослин в українській мові*. – АҚД. – Одеса, 2003. – 20 с.
5. Кибрик А. А. *Когнитивные исследования по дискурсу // ВЯ*. – 1994. – № 5.
6. Кубрякова Е. С. *Начальные этапы становления когнитивизма: лингвистика – психология – когнитивная наука // ВЯ*. – 1994. – № 4.
7. Лайонз Дж. *Введение в теоретическую лингвистику*. – М.: Прогресс, 1978.
8. Никитина С. Е. *О концептуальном анализе в народной культуре // Логический анализ языка: Культурные концепты*. – М.: Наука, 1991.
9. Павленис Р. И. *Проблема смысла*. – М.: Наука, 1976.
10. Селиванова Е. А. *Когнитивная ономазиология*. – К.: Изд-во Укр. филосоциолог. центра, 2000.
11. Carston R. *Language and cognition // Linguistics: The Cambridge survey*. – Vol. 3. – Cambridge (Mass.), 1989.
12. Wierzbicka A. *Semantics, culture and cognition. Universal human concepts in culture-specific configurations*. – N.-Y., Oxford, 1992.